

ԻՐԱՎՈՒՆԿ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

Ա. ՏԱՐԻ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1896

ԹԻԻ 23

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ներկայ 1896 տարեկանի
Պոչկարիոյ համար տարեկան 8 ֆր
" " " 1/2 " 4 "
" " " 1/4 " 2 "
Արտատպանի համար " 10 "
" " " 1/2 " 5 "
Կանխիկ վճարելի

Նամակ դրամ եռայլն խրկել հետեւեալ հասցեով
ԽՐԱՎՈՒՆԿԻ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
Редакция на вѣстникъ
"Иравункъ"
ВАРНА (България).

Rédaction du journal
"Iravounk"
VARNA (Bulgarie)

խմբագրութեան ուղղակի գրութիւնք
եւ լին զրկուիք եւ յարմար դատ-
նաւհերն միայն կը հրատարակ-
ուին անորոշուիլ կամ մատակարար:

Շաբաթական տողը 20 սանթիմ.
երկրէն աւելի անգամներու համար
20 աւ 100 զեղէ կը լինի:

ԱՌ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կը խնդրեմք այն բաժանորդներէն որ տակաւին չեն վճարած իրենց բաժնեգրները, ինչպէս նաեւ անոնց մէջ որ 4 ֆռ. միայն վճարած են, որ հաճին ընդ հուշ հասցնել մեզ իրենց պարտքը:

ԵՐԻՐՈՊԱԿԱՆ ՀՍԿՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐԲԻՈՅ

ԵՆԵՒՄ ՈՒՏԻՆ ՎՐԱՅ

Երկար ժամանակամիջոցներու մէջ և մէկ մէկ եւրոպական գաղութներէն դաշխիճներէն դուրս կը սպրդին այնպիսի տեղեկութիւններ, որոնք կրնան մեզ լոյս տալ դիւանագիտական բանակցութեանց արդիւնքին վրայ:

Երկար ժամանակ հարկ եղաւ մեզ սպասել մինչեւ որ կոյցինք ատուգապէս իմանալ թէ Անգլիա որոշած է առանձին չգործել թուրքիոյ դէմ և թէ Չարլին ու Եօրտ Սօլզպէրի տեսակցութիւնները վերջնական արդիւնքի մը չեն յանգեր. այժմ ալ եւրոպական մամուլը լի վերջին հրատարակութիւններէն կը տեսնուի որ տեղեկութիւնք մէկ կէտի մը, այն է թուրքիոյ մէջ միջազգային երկամտական հսկողութիւն մը հաստատուելու մասին մօտ են իրարու հետ համաձայնելու, ինչ որ կը հաստատեն նաեւ թուրքասէր թերթեր:

Եթէ հսկողութեան այս ծրագիրը իրագործուի, թուրք պետութեան երկամտութիւնը մատակարարութեան մասին բարձրագոյն հեղինակութիւնը պիտի անցնի ինչպէս հանուր Պարտույ վարչութեան ձեռքը, որ պիտի փոխուի միջազգային հսկող մարմնի մը և որ իր երկամտական ընդարձակ իրաւաստութիւններով նշանակելի ազդեցութիւն մը գործ պիտի գնէ նաեւ թուրք վարչութեան միւս ճիւղերուն վրայ, որովհետեւ ասանք իրենց գործունէութեան մէջ շատ սերտ առնչութիւններով կապուած են երկամտական ճիւղին հետ, գըրամը լինելով ինչպէս անհատական, նոյնպէս վարչական ամեն գործունէութեան շղային գործիքը:

Երկամտական հսկողութեան մը գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ անշուշտ թուրք բարձր և ստորին պաշտօնեաներու զբաղման գեղձումներուն, հանրային գրամբնութեան շրջաններուն առջեւ առնել և հոգ տանել որ հասոյթները կանոնաւորապէս և անորոշ հոսին պետութեան գանձին մէջ: Վերահսկող մարմինը իր այս կրկին պար-

տականութեանց կատարման մէջ պիտի ընդհարի թուրք կառավարութեան անթիւ անկանոնութեանց և քմահաճոյքի ծնունդ բազմազան դրութիւններու, զոր հարուածել և ջնջել պիտի աշխատի նոյն իսկ իր երկամտական բարձրագոյն շահերու նկատմամբով և ընդ նմին սակայն մահացու հարուած մը տուած պիտի ըլլայ նաեւ ժողովրդային կեղեքումներու և զրկանքներու երկար շարքի մը: Ասկէ ամենէն աւելի օգտուողը պիտի ըլլայ հայ ժողովուրդը:

Եւրոպա ըստ երեւոյթին միայն երկամտապէս տէր դառնալով թուրքիոյ, իրապէս որոշիչ ձայն մը պիտի ունենայ նաեւ անոր քաղաքական և այլ կարգի գործերու մէջ, որոնք ինչպէս ըսինք, երկամտականներուն հետ այնքան սերտ առնչութիւն և ուղղակի կապեր ունին, որ անկարելի է յաճախ այդ տարբեր ճիւղերը գործնականի մէջ իրարմէ բոլորովին անջատել: Երբ Գիւրտը կողոպտէ հայ գիւղացիին հունձը, այրէ անոր տնակը և նստեցնէ զայն միւրի վրայ, երբ վարչական անիւտ հաշմանքներ ոչնչացնեն երկրին արտադրող ոյժերը, այսպիսի կացութեան մը տնտեսական հետեւանքները կը ծանրանան երկամտական վարչութեան վրայ, որ երկրին բոլոր հայտնի գործունէութեան պէտք ունի պետական բոլոր ծախքերը գոցելու համար:

Այս պատճառով է որ տէրութիւնները երկամտական հսկողութեան մը պէտքին վրայ բանակցելէ առաջ՝ ընդունած են բարենորոգումներու գործադրութեան հարկը: Առանց ընդհանուր բարեկարգութեան միայն երկամտական կանոնաւորութիւնը անհրաժեշտ է:

Բարենորոգումներու պէտքին վրայ չէ որ մեծ տեղութիւնները կը խորհրդակցին այժմ, այլ բարենորոգումները գործադրելու կերպերուն և միջոցներուն վրայ, եւ այս մասին, ինչպէս կ'երեւի, չյաջողեցան ցարդ համաձայնել:

Սակայն Անգլիական նախարարներ իրենց ճառերով մեծ յոյս կուտան մեզ թէ տէրութեանց բանակցութիւնները վերապէս յաջող լուծում մը առաջ պիտի բերեն: Մտկոյնքը որ անգլիական ուրիշ ճառերու խոստումներուն նման՝ այս յոյսն ալ գերեւ չենէ:

ՄԵՐ ՌՈՒՄԱՆԱՆԱՅ ԵՂԱՅՆԵՐՈՒՆ

Թուրքիոյ հայութիւնը ահա ճգնաժամ մը կ'անցընէ: Քաղաքա-

կիրթ կոչուած դարի մը մէջ թուրքը անարգել կը ջարդէ, կայրէ, կը կողոպտէ մեր ազգակիցները այնքան խժուժ կերպով և միջոցներով, որ երեւան կը հանեն հայ ազգութեան դահիճներուն բնածին ամեն վայրագ տրամադրութիւնները իրենց բոլոր քառամեջուցիչ մեղքով խմբի:

Տակաւին նմանը տեսնուած չէ գոյնային խժուժութեանց այնքան ահաբեկ, երկայն շարքի մը, որ մարդկային անհրաժեշտ վայրագութեան մը իր գլուխ գործոց յաւիտեան պիտի լիջատակուի պատմութեան ամենէն արեւելի էջերուն մէջ:

Թուրքիոյ սեւաւաղդ հայութեան այն մասը, որ կը յաջողի միջոցներ գտնել գաղթելու ազատելու տնեղդ բռնապետութեան մը արհաւիրքներէն, ահաբեկ դուրս կը նետուի երկրէն և կ'երթայ օտարութեան մէջ փնտռել կեանքի ապահով ապաստանարան մը, ուր ազատ ըլլայ թուրքին սուրէն և փխրոյն բերէն: Անոնք որ կ'աջուտեն խոյս կուտան, կը գիմեն Պուլկարիա, Եգիպտոս, Ֆրանսա, Կիպրոս ևն. մեծամասնութիւնը սակայն, նիւթական միջոցները վերկ զգալով մեծամասնութիւնը կը նախընտրէ Պուլկարիան, որ մօտաւորագոյն ազատ երկիրն ըլլալու անբաղդատելի առաւելութիւնն ունի գաղթականաց համաստ քրտակներուն համար:

Մինչեւ այսօր Պուլկարիան հողի վրայ ապաստանած հայերուն թիւը 45000 է կանցնի: Վարնա գաղթականներով ողողուած է բաւոյն իսկական նշանակութեամբ, որոց մօտ 3000 է կարօտ են նիւթական օգնութեան: Նոյնպէս Ռուսիոյ բազմաթիւ գաղթականները անհրաժեշտ պէտք ունին մարդասէրներու և ազգասէրներու նպաստին:

Պուլկար կառավարութիւնը բընակավայրի և երկաթուղիով ձրիապէս փոխադրուելու գիւրտութիւններն ընծայեց անոնց. տեղական նպատամատուց յանձնաժողովները հանգանակութեամբ և ալ միջոցներով կը ջանան հոգալ ամենէն կարօտներուն անհրաժեշտ պէտքերն. սակայն հոգին ծանրութիւնը կը ապառնայ երթալով անտանելի գոռնալ փոքրաթիւ բնիկ ազգայնոց համար, որք չուրջ երեք հարիւր ընտանիք միայն կը կազմեն Պուլկարիոյ ամենէն բազմահայ քանի մը քաղաքներուն մէջ:

Այս, Ռուսիանահայ եղբայրներ, սպառնալից է յառաջիկայ ձմեռը,

ուր՝ թուրքական արհաւիրքներէ մազապուր ճողոպրած հայ կեանքերը ցրտէ և անօթութենէ խորշակահար թառամելու վտանգին մէջ են, եթէ անոնց համար օտար երկիրներէ կարեւոր նպաստներ չհասնին տեղական յանձնաժողովներուն:

Ռուսիա առաջին տեղը կը բռնէ այդ երկիրներու մէջ իր մերձաւորութեամբ և իր հայ տարբին կարեւորութեամբ: Ռուսիոյ Պուլկարիոյ հայ գաղթականները իրաւունք ունին առաջին նպաստներն ընդունելու իրենց Ռուսիանահայ եղբայրներէն, մայրերէն և քոյրերէն, որք մեծաւոյս ենք թէ պիտի փութան իրենց ընկերական բարեք գիրքին արժանաւոր վեհաձեռնութեամբ մը ձեռք կարկառել անոնց:

Ռուսիա իր դռները փակեց հայ գաղթականներու առջեւ. կը ցաւինք, բայց չենք զարմանար որ այս նիւթապաշտ ժամանակին մէջ Ռուսիան կառավարութեան քաղաքական հաշիւները յաղթանակեցին մարդասիրութեան ամենէն տուրաւ կան պարտականութեանց: Սակայն պաշտօնական Ռուսիայի այս անկարեկիր անօրինութիւնը աւելի կը ծանրացնէ գաղթականաց մասին մեր Ռուսիանահայ ազգակիցներուն վրայ ծանրացող պարտականութիւնը, վասն զի առանց այդ անօրինութեան իրենց երկրին մէջ ալ այսօր պիտի գտնուէր գաղթականութեան կարօտ մաս մը, որոց պարտէին հոգ ու խնամք տանել:

Կոչում կրենք ուրիշ Չեք, Սիւր'իլ ազգակիցներ Ռուսիայի, կը գիմենք Չեք մարդասիրութեան և ազգասիրութեան յանուն անկեալ ծներու, անոք, անօգնական այրի կ'ինչու, անտէրունջ, թշուառ մանուկներ, որոց մէջ շատեր տալ կուին երէկ բարեկեցիկ կեանքի մը վայելքներուն սովորած, այսօր դատապարտուած են իրենց օրապահիկը սպասելու իրենց ազգակիցներէն և մարդասէր օտարներէ: Ռուսիայի հայաբնակ քաղաքներուն մէջ թող կազմուին հանգանակութիւնքներ, անոնք որք անհրաժեշտ աւելի մեծ է կարօտելոյ թիւը — ինչպէս նաեւ Ռուսիոյ կամ ուրիշ քաղաքներու յանձնաժողովներուն հետ:

Գլխաւոր սիրտներու համար ժամ է բարեգործութեան. գեղեցիկագոյն ասպարէզ բացուել է մարդասիրութեան առջեւ. Ռուսիանահայոց ազգային պարտականութիւնն ալ թող մրցի անոր հետ:

ԱՌԻԿ ԷՖԵՆՏԻ
ԴԱՏԱՎԱՐ ՈՒԹԻՒՆՐ

(Եզրուարական քննարկ քաղաքագիտական
(Շար. Նիսիյ. յաշխարհագրական և վերջ.))

Ոստիկանական պաշտոնային հիմնի պէջի մէկ տեղեկագրերն վերայ հիմնուած է ամբաստանագիրը որոյ համեմատ ամբաստանագիրը գրամով օգնած է յեղափոխականներուն և մասնաւորապէս իրեն աւանդական կեդր. վարժարանի խնամակալութեան՝ յեղափոխութեան նպատակով և խօսքով և գործով։ Իբր ամբաստանութեան ապացոյց մէջտեղ դրուեցան իր տունը գտնուած, 1. խել մը զէնքեր, 2. հայկական թագի մը և արծիւի մը գծագրութիւնը, 3. բանաստեղծութիւն մը որ Արիկը կը գովաբանէր իբր պաշտպան և առաջնորդ հայ ազգին, 4. ապագայ հայաստանի յատակագիծ մը, 5. յեղափոխականներէ գրուած այցետուն մը որ ամբաստանագիրը կը հրաւիրէր որոշեալ օր մը սպասելու իրենց պատգամաւորին, 6. հայերէն օրացոյց մը, 7. վախճանեալ Ներսէս Գառնիբարձրին մէկ նամակը որ ամբաստանագիրը տեսակցութեան մը կը հրաւիրէր յեղափոխական գործերու մասին, 8. քառասուն յօդուածէ բաղկացեալ յայտագիր մը, զոր գաղափարները կը նկատան իբր յեղափոխական փոխադրութիւնը և որոյ զխառն տրամադրութիւնները հետեւեալ կետերէն կը բաղկանան.

«Իւրաքանչիւր արտաքին անդամ տարին կէս օամ ոսկի կը վճարէ, իւրաքանչիւր գործօն անդամ տարին յետուն ոսկինոց քանի մը բաժնետոմս պիտի առնէ. այլ և կին հաւասարապէս անդամ կընդունուին, անդամակիցները պարտին 21 տարին լրացուցած և իրենց ազգային ոգովը վաղածանօթ ըլլալ յանձնաժողովին։ Վարչութիւնը կը բաղկանայ մէկ ասենապետէ, մէկ փոխ-ասենապետէ, մէկ գանձապետէ, գրագիրներէ և յուզիչներէ որոնք որոշ ամսաթիւով կը ստանան։ Այն անգամները որ վից տարի շարունակ վեցական բաժնետոմս առած են, պատուոյ անդամ կըլլան։ Անանագրին վերջին յօդուածը կըսէ. «Յանձնաժողովի գոյութիւնը մշտնջենաւոր է, հետեւաբար անոր լուծումը ոչ կընայ պահանջով և ոչ տեղի ունենալ։»

Ամբաստանագիրը յայտարարեց թէ զէնքերն աւագագրութիւնները իրեն չեն, այլ իր 43 տարի առաջ մեռնող եղբորը որոյ գոյքերուն մէջ գտնուեցան. զէնքերը արդէն իբր հնութիւն պահուած են։ Բանաստեղծութիւնը, որոյ հեղինակին երանգաւորութեան ինք բնաւ կարեւորութիւն տուած չէր, մասնաւոր առթիւ մը յօրինուած է. հայաստանի յատակագիծն ալ միեւնոյն հեղինակին գործն է, որուն վրայ ինք, ամբաստանագիրը՝ անկարկ մը իսկ նետած չէ մինչեւ ցայժմ։ Կատարած իւր յեղափոխութեան մէջ չգտնուեցաւ, այլ եղբորս թողութեան մէջ։ Որովհետեւ սրտի տրեւեարութիւն ունիմ, եղբորս յանձնարարութեան կարգաւ և այնպիսի գրութիւններ, որոնք զիս կընային յուզել, ինձ բնաւ չցուցնել։ Եղբորս գիտէր որ ես չէի ուզեր այս անիծեալ յեղափոխականներուն հետ գործ ունենալ, հետեւաբար ինձ չէ տուեր այցետունը։»

Աստիկանը՝ անկարկ մը իսկ նետած չէ մինչեւ ցայժմ։ Կատարած իւր յեղափոխութեան մէջ չգտնուեցաւ, այլ եղբորս թողութեան մէջ։ Որովհետեւ սրտի տրեւեարութիւն ունիմ, եղբորս յանձնարարութեան կարգաւ և այնպիսի գրութիւններ, որոնք զիս կընային յուզել, ինձ բնաւ չցուցնել։ Եղբորս գիտէր որ ես չէի ուզեր այս անիծեալ յեղափոխականներուն հետ գործ ունենալ, հետեւաբար ինձ չէ տուեր այցետունը։»

Ասոր վրայ երեք հայ և մէկ թուրք ոստիկանական պաշտօնականներ սա յայտարարութիւնը ըրին. — Այցետունը նոյն իսկ Արիկին և չէթէ իր եղբոր թուրքութեան մէջ գտնուեցաւ. երբ Արիկ զայն տեսաւ, մեզ ըսաւ թէ տունը իրեն վերաբերեալ բան մը չէ և թէ օր մը տունէն դուրս ելած պահուն, մարդ մը իրեն մօտեցեր, իր տունը հարցուցեր, յետոյ տունը իրեն տուեր ու անհետացեր է։

Ամբաստանագիրը ոստիկանական այս վկայութեանէն գրգռուած, յառաջ գոչեց այդ պաշտօնականներուն «ստախոսներ, զրպարտիչներ։»

Դատարանի նախագահը զինք հանգարութեան հրաւիրեց։

Ընդհանուր դատարանը պահանջեց որ թիւ 1 էֆէնտի մահուան դատապարտութիւնը յեղափոխական յանձնաժողովին հիմնագիր ու պետ և իբր յեղափոխական գաղափարներու տարածման մասնակցող։ Սակայն դատարանը զայն յանցաւոր դատաւ միայն իբր դատարան օամ։ Կառավարութեան գէմ և զայն դատապարտեց ամենէն մեղմ պատժին, այն է եռամսայ բերդադրելութեան։

Ամբաստանագիրը, որուն հարկ եղած էր քանի մը անգամ հոռոտելիքներ մատակարարել իր նուազեալ ոյժերը կազդուելու համար, հանգարութեամբ լսեց իր դատաւճիռը և ապա գոչեց բարձրաձայն «Եւ ես երբեք չպիտի գաղտնի բառիչահիս համար աղօթեմ»։

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՆԻ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Երբ Պուլկարիոյ այն մէկ քանի քաղաքներուն մէջ — ուր նորիկ գաղութականներն իջած են մեղուներու երամի մը փութալան արագութեամբ, — հանգիպիս չըլտագայտներու որոնք երագուն և տարտամ ակնարկ մը կը յաժեն իրենց շուրջ, երագայտներ մը գանգալուն քաղաքներն ունին, գէմքերն մեղաւորն տեղեկութիւն մը պատուած է, իրենց շարժումները կը զգացունեն նեղութիւն մը զոր շղթան կուտայ բանտարկեալին, իրենց հանգիւսներն, հաղուելու սրբուելու եղանակին մէջ շնորհալի անխնամութիւն մը կայ, և ընդհանրապէս իրենց գլուխը անհետաւ։

ցած է լայնեղր պիտարիկ մը տաւածուն շուքին տակ, ու իրենց նախաձեռնին անհուն թափանցիկութեան մէջ անբացատրելի վշտի մը ցլբը կը շողայ, զիտցիր որ հայ արուեստագէտի մը հանգէպ կը գտնուիս որ կամաւոր տարագրութեան բուռն քամիէն քշուելով մղուելով ձգած է իր վրձինը, իր հերիւնը, իր մուրճը, իր կնիքնոցը կամ իր ստեղծարարը, ու եկած է օտարութեան կեանքի անորոշ աննպատակ հոսանքին խառնուելու արուեստի լքումը գերագուս համարելով անողորմ արիւննուշտ բռնաւորութեան մը անվախճան լկանքներէն։

Եւ արդարեւ Պուլկարիոյ ապաստանող հայ գաղթականութեան խառնուած է մեր համակրելի արուեստագէտներուն մէկ կարեւոր մասն ալ, որոնք անծանօթ միջավայրի մը մէջ նետուած՝ չեն գիտեր ինչպէս ի հանգէս բերեն իրենց ապրանքին բազմազան կողմերը, ինչպէս հասկցունեն իրենց դեռահատելի արժանիքը, և ի՞նչ եղանակով, որպիսի միջոցներով կարենան իրենց միտքին կամ ձեռքին ճարտարութեանը թուիչ ու մարմին տալ։

Ոչինչ այնքան գեղեցիկ է որքան կացութիւնն մեր գաղթական երիտասարդութեան այն մասին որ գեղարուեստի հեղուկութիւններով արեւցած ու բեղմնաւորուած՝ մէկէն մէկ կը սթափի՝ հեղուակի և բազմ մը արթնցողի անհաճոյ և վշտալի տպաւորութեանը ներքէ ճնշուած։

Ստուար ժողովրդի մօտը որ արդէն կեանքի պայքարին դառնութիւններով կը տառապէր իր ծննդավայրին մէջ, մեծ անակնկալի մը հանգէպ չպիտի գտնուի երբ նիւթական գեղարուեստի զինքը քիչ մը աւելի չարչիկեն, արդէն իր մեծագոյն տաքութիւնն ըլլալով համակամութեան երկնային շնորհը, երկաթագործը, աստղագործը, կոշիկագործը, հիւսնը, որմնագործը և ուրիշ արհեստաւորներ ու կամ կանուխ իրենց հացը պիտի կրնան ճարել՝ ձեռքի բերտ աշխատութեամբ, որ սովային նիւթական կեանքի էն անհրաժեշտ պէտքը լրացնելու կոչուած է։

Բայց միեւնոյն գրութեան մէջ կը գտնուին հայ նկարիչը, արձանագործը, քանդակագործը, գաշնակահարը և... հէք գրագէտն ալ. ո՞վ պիտի մտածէ ասոնց անտէրունջ վիճակին վրայ՝ կեանքի և ապրուստի այս փութալի միտքաւորութեան մէջ։ Որքան փոքր է արուեստի բուռն հուրքովը վառուող միտքին ու հոգիին սրտցումներն ու տուայտանքները. ո՞վ ուշադրութիւն պիտի ընէ թէ այս թափառիկ ազգին այն բեկորին մէջ զոր յեղակարծ ալեկոծութիւն մը բերաւ իրենց վիճանն երկրի մը կուշտին վրայ, կը գտնուին նաև գեղեցիկին յիշատակութեան սիրտի որոնք արժանի են մասնաւոր հոգա-

ծութեան ու պաշտպանութեան և որոնք կոչուած են մեր բարոյական մակարդակը բարձրացնելու, ազնուացնելու։

Նպատակաւ գովելի փութոտութեան մէջ զոր պուլկարիոյ տեղացի հայը ցոյց կուտայ իր փախստական եղբայրներուն սղբայի կացութեան նկատմամբ, չի՞ կրնար բաժին մըն ալ հանուել հայ արուեստագէտին ոչ նուազ ցաւալի վիճակը բարեփոխելու համար։ Պուլկարը, որուն հետ այլևս յարաբերութեան չի մնա մէջ պիտի գտնուինք բարոյապէս թէ նիւթապէս, անգիտակ է անշուշտ այն բազմապիսի կարողութիւններուն որոնցմով հայը օժտուած է. լուսագոյն միջոցը զանոնք իրեն ճանչցնելու՝ Պուլկարիոյ ընդհանրաւոր պիտի ըլլայ, որ երկրին ու ժողովրդին գոնազան հանգամանքներուն ծանօթ, բնաւ գեղարուեստի չպիտի կրէ իր սոյն ձեռնարկին մէջ։

Հայ արուեստագէտը՝ իր նոր պատապարանին մէջ՝ ճանչցուելու և պաշտպանուելու կարօտ է, շարունակելու համար իր ստանձնած ազնիւ գործը. այս նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ աջակցութեանը պէտք ունի ընդհանրաւոր, որոնք անշուշտ չպիտի թողնեն իրենց բարոյական ձեռնտուութիւնը նուիրելու արուեստի այս հերոսներուն որոնք մագապուր իդրս տուած թուրքին անգութ սուրէն՝ մեր ազգին պատիւը բարձրացնելու մեծագոյն տարրը պիտի ըլլան։

ՌՈՒՍԻԱ

ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Համադրելի գոռոքներէն լրագրերը կը հրատարակէ, Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախկին նախարար հանգուցեալ իշխան Լօպատֆի մէկ յիշատակագիրը, որ կը պարզէ Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը և տեսակերպերը արեւելեան խնդրոյ նկատմամբ և որ թուրքիոյ վերջին գէպքերուն առթիւ հաղորդուել է եւրոպական միւս տէրութեանց։

Գերմանական թերթեր կը հաղորդեն թէ աստորիական, գերմանական, իտալական և ֆրանսական կառավարութիւնները բոլորովին համամիտ գտնուել են այն ժամանակ իշխան Լօպատֆի տեսութեանց և միայն Միգլիա հակառակ այդ յիշատակագրին ջանացած է տէրութիւնները համազուլ թէ Լօպատայի գործնական միջամտութիւնը հարկաւոր է թուրքիոյ գործերուն կարգադրութեանը համար։

Ահա ռուսական յիշատակագրին պարունակութիւնը։

— Եւրոպայի մէջ խաղաղութեան պահպանութիւնը Ռուսիոյ քաղաքականութեան հիմնական սկզբունքներէն մին է։ Չինեալ միջամտութիւն մը, ինչպէս է թուրքիոյ

մայրաքաղաքին վերադարձան քաղաքում, բայց ամեն հասնողականութեան, չափերու անպիտան ընդհանրութեան ամառը պիտի բերէր տեղութեանց միջև որ երազական պատերազմ մը անխուսափելի պիտի ըլլար: Եւ այսպիսի պատերազմէ մը ծննդի բարեքնիքը չպիտի կրնային համեմատուիլ այն չարքանքներուն հետ, զոր հայերու հայրամանքները ամառը կը բերեն: Ուստի պէտք է զինուորական միջամտութեան մը ծրագիրը ընդ միշտ տեղութեանց խորհրդակցութիւններէն դուրս ձգուի: Թուրքիոյ մէջ իրաց վիճակին բարեփոխումը և քրիստոնեայ ժողովուրդներուն ապահովութիւնը ձեռք բերելու համար պէտք է օգտուիլ այն միակ, նոյն իսկ երկրին մէջ գտնուող հեղինակութիւնէն, որ Սուլթանին վրայ անձնաւորուած է: Տէրութիւնները ամեն կարելի միջոցներով պարտին այս հեղինակութեան նեցուկ ըլլալ և զայն բարձրացնել, որովհետեւ միայն Սուլթանին միջոցով կրնան մոցուիլ այն բարենորոգումները, որք հարկաւոր են իրաց վիճակին բարեփոխման համար: Այս բարենորոգումներու գործադրութեան մէջ տեղութիւնները Սուլթանին օգտնականութիւն են ամեն կերպով, առանց պահանջուի նոյն իսկ իրենց նիւթական օգնութիւնը:

ԹՈՒՐԿԻՈՅ ՎԻՃԱԿԸ ԲՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՓԱՇՏՅՈՒ ՄԸ ՏԵՍԱԿԷՏՈՎ

Սուլթանին արտակարգ պարտաւորակ կրումը բաշա Գորիէրի տեղա Սէրա լրագրին մէկ թղթակցին հետ տեսութիւն մ'ունեցնել է և յայտնել է թէ Սուլթանին խորհրդական իզլէթ պէյ իր վրայ կը միացնէ եւրոպական մտաւոր դարգացում արարական ուղիմուծեան հետ: մէկ խօսքով իզլէթ պէյ մին է ամենէն մտացի և խոհուն մարդիկներէն, զոր փաշան տեսած է իր կեանքին մէջ: Սուլթանը բնաւ իրեն գործիք չըլլար, այլ անոր կարծիքները լսելէ յետոյ, ինքնուրոյն կամքով կը գործէ:

Հայկական կոտորածներուն մասին զօրապետ բաշան ըսել է թէ, որքան ալ ճակատաւոր մարդոց տարբերութեամբ ցաւալի ըլլան, բիրտը միշտ բիր ևս, իսկ հայկական ռաշտիքին ռաշտը: Կ. Պոլսոյ քաղաքապետ զինուորներուն սակաւութիւնը ստիպել է կառավարութիւնը առժամայէն սօթաձիները իրը տեսակ մը պահպանել զինուոր կազմաւորել, հայկական ընդհանուր ապստամբութեան մը կարելիութիւնը նկատողութեան տունելով: Երբ տեսնուէր է որ շարժումը ընդհանուր չէ, Սուլթանին հրամանաւ սօթաձիները անմիջապէս ճամբուել են:

Զօրապետ բաշան կարծիքով Թուրքիա ոչ թէ քաղաքական, այլ անտեսական և ելեմտական բարենորոգումներու պէտք ունի: Կրամի տաղանդը և թշուառութիւնը հասարակական կը նեղեն ամառը պիտի բերէր տեղութեանց միջև որ երազական պատերազմ մը անխուսափելի պիտի ըլլար: Եւ այսպիսի պատերազմէ մը ծննդի բարեքնիքը չպիտի կրնային համեմատուիլ այն չարքանքներուն հետ, զոր հայերու հայրամանքները ամառը կը բերեն: Ուստի պէտք է զինուորական միջամտութեան մը ծրագիրը ընդ միշտ տեղութեանց խորհրդակցութիւններէն դուրս ձգուի: Թուրքիոյ մէջ իրաց վիճակին բարեփոխումը և քրիստոնեայ ժողովուրդներուն ապահովութիւնը ձեռք բերելու համար պէտք է օգտուիլ այն միակ, նոյն իսկ երկրին մէջ գտնուող հեղինակութիւնէն, որ Սուլթանին վրայ անձնաւորուած է: Տէրութիւնները ամեն կարելի միջոցներով պարտին այս հեղինակութեան նեցուկ ըլլալ և զայն բարձրացնել, որովհետեւ միայն Սուլթանին միջոցով կրնան մոցուիլ այն բարենորոգումները, որք հարկաւոր են իրաց վիճակին բարեփոխման համար: Այս բարենորոգումներու գործադրութեան մէջ տեղութիւնները Սուլթանին օգտնականութիւն են ամեն կերպով, առանց պահանջուի նոյն իսկ իրենց նիւթական օգնութիւնը:

Թուրքիոյ պէտք ունի: Կրամի տաղանդը և թշուառութիւնը հասարակական կը նեղեն ամառը պիտի բերէր տեղութեանց միջև որ երազական պատերազմ մը անխուսափելի պիտի ըլլար: Եւ այսպիսի պատերազմէ մը ծննդի բարեքնիքը չպիտի կրնային համեմատուիլ այն չարքանքներուն հետ, զոր հայերու հայրամանքները ամառը կը բերեն: Ուստի պէտք է զինուորական միջամտութեան մը ծրագիրը ընդ միշտ տեղութեանց խորհրդակցութիւններէն դուրս ձգուի: Թուրքիոյ մէջ իրաց վիճակին բարեփոխումը և քրիստոնեայ ժողովուրդներուն ապահովութիւնը ձեռք բերելու համար պէտք է օգտուիլ այն միակ, նոյն իսկ երկրին մէջ գտնուող հեղինակութիւնէն, որ Սուլթանին վրայ անձնաւորուած է: Տէրութիւնները ամեն կարելի միջոցներով պարտին այս հեղինակութեան նեցուկ ըլլալ և զայն բարձրացնել, որովհետեւ միայն Սուլթանին միջոցով կրնան մոցուիլ այն բարենորոգումները, որք հարկաւոր են իրաց վիճակին բարեփոխման համար: Այս բարենորոգումներու գործադրութեան մէջ տեղութիւնները Սուլթանին օգտնականութիւն են ամեն կերպով, առանց պահանջուի նոյն իսկ իրենց նիւթական օգնութիւնը:

Երբ տեսնուէր է որ շարժումը ընդհանուր չէ, Սուլթանին հրամանաւ սօթաձիները անմիջապէս ճամբուել են: Զօրապետ բաշան կարծիքով Թուրքիա ոչ թէ քաղաքական, այլ անտեսական և ելեմտական բարենորոգումներու պէտք ունի: Կրամի տաղանդը և թշուառութիւնը հասարակական կը նեղեն ամառը պիտի բերէր տեղութեանց միջև որ երազական պատերազմ մը անխուսափելի պիտի ըլլար: Եւ այսպիսի պատերազմէ մը ծննդի բարեքնիքը չպիտի կրնային համեմատուիլ այն չարքանքներուն հետ, զոր հայերու հայրամանքները ամառը կը բերեն: Ուստի պէտք է զինուորական միջամտութեան մը ծրագիրը ընդ միշտ տեղութեանց խորհրդակցութիւններէն դուրս ձգուի: Թուրքիոյ մէջ իրաց վիճակին բարեփոխումը և քրիստոնեայ ժողովուրդներուն ապահովութիւնը ձեռք բերելու համար պէտք է օգտուիլ այն միակ, նոյն իսկ երկրին մէջ գտնուող հեղինակութիւնէն, որ Սուլթանին վրայ անձնաւորուած է: Տէրութիւնները ամեն կարելի միջոցներով պարտին այս հեղինակութեան նեցուկ ըլլալ և զայն բարձրացնել, որովհետեւ միայն Սուլթանին միջոցով կրնան մոցուիլ այն բարենորոգումները, որք հարկաւոր են իրաց վիճակին բարեփոխման համար: Այս բարենորոգումներու գործադրութեան մէջ տեղութիւնները Սուլթանին օգտնականութիւն են ամեն կերպով, առանց պահանջուի նոյն իսկ իրենց նիւթական օգնութիւնը:

ԹՈՒՐԿԻՈՅ ԵԼԵՄԵՆՏԸ

Պ. Լուկար վիստընը, ընդհանուր անօրէն օսմանեան պանքային, որ այժմ լծնուած կը գտնուի, հետեւեալ պատասխանը տուել է Թուրքիոյ ելեմտական վիճակին վրայ իր կարծիքը հարցնող անձի մը:

--- Թուրքիոյ մէջ քաղաքական կայունութիւնը շատ անստոյգ է, այնպէս որ ոչ ոք կրնայ որոշ կարծիք մը յայտնել անոր մասին: ամեն ինչ կախում ունի տեղութեանց որոշումներէն, առ այժմ իրենք վարդապետ չեն երեւիր: Թէեւ հիմա Կ. Պոլսոյ մէջ նոր պայթումէ մը չվարկուի, բայց այդպիսի բաներ երկրաշարժի մը պէս յանկարծակի կը պատահին այդտեղ: այսպէս էր նաեւ վերջին դէպքը, որուն ոչ ոք կը սպասէր: Ելեմտական նոր տաղանդի մը երկիւղը չկայ, այն պարզ պատճառով որ այլ ևս տաղանդի ենթակայ բան մը չի մնաց: Գործերը շատ սահմանափակ են, ինչ որ օսմանեան պանքան ամենէն աւելի կը զգայ: Սակայն պիտութեան զրամական վիճակը շատ աւելի լաւ է, քան սրբափ կը կարծեն նոյն իսկ նպատակաւ կերպով գաղտնիքներ: Թէեւ կառավարութիւնը ելեմտական շփոթութեան մէջ է, սակայն երկրորդ տնտեսապէս կը բարգաւաճի (*): Պիտական պարտքերու գլխավորութիւն մատակարար դարձան մասին պարտող զրոյցները անհիմն կը թուին ինձ:

Այն հարցումին թէ Պ. վիստընը հաստատապէս կը կարծէ որ թուրքական արժեթղթերու գիններուն վերջին բարձրումը տեղական ըլլայ, օսմ. պանքային անօրէնը պատասխանեց. « Իրերու յառաջիկայ կերպարանաւորութիւնէն կախում ունի այդ, առ այժմ ծայրայեղ լաւատես չեմ այդ մասին »:

(*) Պ. վիստընի այս կարծիքը զարմանալի կը թուի: Մինչ ամեն մարդ Թուրքիոյ տնտեսական քայքայումը իբր անվիճելի իրողութիւն կ'ընդունի, օսմ. պանքային անօրէնը կ'ըսէ թէ երկրորդ բարգաւաճման մէջ է: Պանքային բարձրագոյն շահերուն վերաբերեալ նկատումներ կան զուլէ, որոնք ողջած են Պ. վիստընի խօսքերուն վրայ: (Ծ. ի.)

Թալան կը հազարէ թէ ֆրանսական կառավարութիւնը նկատի առնելով որ ֆրանսական մեծ շահեր կապուած են Թուրքիոյ ելեմտական կանոնաւորութեան հետ, կը ջանայ 1881 ի իրաւէն միջազգային համաձայնութեան մը փոխել և հանրային պարտքերու վարչութեան մէջ Ռուս պատուիրակի մը յաւելումով վարչութեան հեղինակութիւնը բարձրացնել, որպէս զի բոլորովին միջազգային, հսկող մարմին մը գաղապար մեծագոյն իրաւասութիւններով:

Պէրլինը Թալանի պիտի կուտայ թէ հաւանական չէ որ այսպիսի կարգադրութիւն մը բաւական ըլլայ երկրին վիճակը բարեփոխելու, քանի որ այդ եղանակով կարելի չէ բաւական յեղափոխական տարրերը, որ իրենց գոյութեան մէկ նոր նշանը տուին Տիպապահ Բարթոլոմէոսը սպաննել փորձելով:

ՀԱՅ ԳԱՂՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Ի ԿՈՎԿԱՍ

«Ամսոյս վերջին կրկին բացուեցաւ տաճկահայ գաղթականութեան հոսանքը դէպ ի Դարս, Սարի-Դամիշ, Իզմիր և Պարսկաստանի վրայով դէպ ի Հին Նախիջևան: Սեպտեմբերի կիսիցն սկսած մեծ գաղթականութիւն եկաւ դէպ ի Երևանի նահանգն Արճաշից և Կախից, որոյ բնակիչները հարեւաւոր անձինք միանալով ռուսաց հիւպատոսի կարաւանին՝ եկան Ս. Էջմիածին:

Գաղթականներին անընդհատ հոսանքը գեռ չէ վերջացել, սեպտեմբերի կիսիցն սկսած Ս. Էջմիածինը պատասպարել է օրական 500-600 գաղթական, որոնք միշտ տեղի տալով նորեկներին, յընում են դէպ ի կեդրոնական քաղաքներն ու հայաբնակ զիւղերը: Առանձին գոփութեան արժանի են հայ աղքատ գիւղացիք, որ երկար ժամանակով խնամում են բազմաթիւ ընտանիքներ: Գաղթականները սննդի պակասութեան պատճառով ենթակայ են զանազան հիւանդութեանց, մանաւանդ ճարակում է նրանց մէջ տիֆը: Վեհափառ Հայրապետի հրամանով վանքի զիւղի միջի առանը, նախկին տղայոց դպրոցը, փոխարկուել է հիւանդանոցի, ուր տանեակ հիւանդներ են խնամում ճամբարանի բժշկի ձեռքով: Գաղթականների մի մասն եւս վանքի գոմանոցում է, որոնց վրայ հոգածութիւն ունին ճամբարանի սարկաւազ աշակերտները»:

Արարատ

ՄԱՍՈՒԼԻ ԶՈՒՐԶՈՒ

Հայկական խնդրի երեսն ելած օրից, մամուլի մի որոշ մասն ինչպէս արտասահմանում այնպէս և Ռուսիայում հայերին հակառակ ազդեցութիւն սկսեց, հրատարակելով զանազան աննպատակ լուրեր և միջնաւորապէս պատմական զրպարտու

թիւներ: Այդ ամենի դէմ իւր ժամանակին հերքումներ գրուեցին և խօսեցին հարկաւոր: Այժմ էլ « Բուսկայա միս » ամսագրի սեպտեմբերում մի օրուած է զետեղել « Մի քանի թիւեր կովկասի հայերի մասին » վերնագրով, որի մէջ շատ զօրեղ փաստեր կան պաշտօնական տեղեկութիւնների վրայ հիմնուած:

Հեղինակին նպատակն է տեղի ու տեղը, պաշտօնական զեկուցումներէ և աղբիւրներից ստուգել թէ ո՞րքան ճիշտ է « Նոյն վրեժ մի » և նրա հետեւողների այն կարծիքը որ պնդում են թէ հայերը իշխող են կովկասում:

Յօդուածը գեռ վերջացած չէ, այնպէս որ մենք էլի առիթ կուենանք այդ մասին խօսելու, բայց և այս համարում տպուած տեղեկութիւններից էլ կարելի է տեսնել ճշմարտութիւնը:

Գաւառապետների ծանուցագրերի, պաշտօնական յայտարարութիւնների և գիտնական հետազոտութիւնների հիման վրայ յօդուածագիրը ապացուցանում է որ կովկասում 985,460 հայ կայ, որոնցից միայն 219,591 հոգի ապրում են քաղաքներում, իսկ մնացածը գիւղերում: Մի քանի գաւառներում հայերը շատ քիչ բացառութեամբ գիւղացի երկրագործներ են - օր. Ալեքսանդրապոլի գաւառում 88,22 առ հարիւր, Նոր-Բայազէդի գաւառում 99,32 առ հարիւր, Ախալքալաքի - 97,75 առ հարիւր և այլն: Պաշտօնական վիճակագրական տեղեկութիւններից երեւում է որ այդ գաւառների բնակիչները պարապում են բացառապէս հողագործութեամբ և մեծի մասին էլ այդ պարապումները հաղիւ տալիս են չոր հացն է հասցնում, ինչպէս գրուած է Կարսի նահանգապետի մատուցած հաշուի մէջ:

Այս բոլորից յետոյ ուրիշներին ենք թողնում եղբակցութիւն հայնէլ, թէ կարո՞ղ է իշխող համարուել այսպիսի վիճակի մէջ գտնուող ժողովուրդը:

Նոր - Դար

ՏԱՐԵՑՈՅՑ
1897
ՅՈՒՆԻՍԿՈՒՆ

Կալացի եկեղեցւոյն Արժ. Տէր Դանդաքանայ փափագեան պատրաստած է հայերէն-ռուսներէն տարեցոյց մը, որ պիտի ունենայ մօտ 120 էջերէ բաղկացեալ միայն հայերէն յաւելումով մը, Հայաստանի վերջին անցքերուն աղեկաւոր նկարագիրը պարունակող:

Տարեցոյցը գեկտ. ամսոյ սկիզբները լոյս պիտի տեսնէ ի Կալաց: Արժ. Տէր հայրը մտադիր է հրատարակել նաեւ աղգոյն պատմութիւն մը հայ և ռուսներէն լեզուներով:

ՏԱԽԻԼԻՑԷ

Մարտի օլորդը իւրեւ, սապղզ փութէլաւ ընդհին Մ. Սթանպուլի ֆըն մէմուրիյէթտէն իւրաճը իշխան հէր պիր ֆըրգա թարափառարարը պիրլէշմիշէր իտի վէ նիհայէթ մոգսէտլէրինէ մուվաֆֆադ օլորդ տան սոնրա տախի Սթանպուլի ֆա վէ անըն թարափառարաննա մուգաւմէթ իթմէք խուսուսընտա հիւքիւմէթի հազըրէյէ գուվմէթ վիրմէքտէ իտիլէր :

Շիմտի իսէ Սթանպուլի մէսէլէսի մէյտանտան գալգմըշ օլուպ, հէնիտէն միւթէատիտ ֆըրգալար չըգաղլարընտան, միլլէթին ընդհանկը ֆըրգա ու թարիգի թէր-ճիհ իտէճէք իսէ, օնա կէօրէ հա-րէքտէթ իթմէք լազըմ կէլէճէկին տէն, շէհրի հալըն 40 ընտա վիւքէլա մէճլիսի պատէլ միւգաքէրէ շիմտիքի մէյտանտան մէճլիսին լազըլ իլէ, հէնի մէյտանտան ինթի-խապընը թաշթը գարարա ալմըշ օլուպ, ֆէխամէթլու Բըհնա հազ-րէթլէրինի իսթիգանլէ՝ սուտուր ի-տէն Ուքաղ (հրովարտուկ) մուճի-պինճէ, նոյնմը 17 տէ ումում Պուկարիտա ինթիխապար իճրա օլունաճաղը ընդմէն իլան օլունմըշ տըր :

Հիւքիւմէթէ մուխալիֆ ֆըրգա-լարըն ընդլէրի Մ. Կուքթի, Մ. Ռադուպի, Մ. Չանգի վէ Մ. Գարապէյօֆ իճրա օլունաճաղ ինթիխապարտա պէրապէր իշլէ-մէք իշխան իթթիֆադ հասըլ իտէ-մէյուպ, Բըհնա հազըրէթլէրին պիր միւրաճառ, ինթիխապարըն սէր-պէսթմէ իճրա օլունապիրմէսի իշլէն պիրթարաֆ զէվաթտան խուսուսի վէ մուվաֆֆաթ պիր իտարէ թէշ-քիլ իտիլմէսինի իսթիքհամ իթ-միշլէր իսէտէ, Բըհնա հազըրէթլէրի Մ. Սթիլիօֆ հազըրէթտա էմիրիյէթի քեամիլէսի պուլընտըլըն վէ ին-թիխապարըն սէրպէսթ իճրա օ-լունաճաղըն շիֆահէն պէյան իթ-միշ տիր :

Չէվաթը միւշարիլէյհիւմ պու-ճէվապը ալորգտան սոնրա թէճէմ միւ օլունուպ, ինթիխապարա միւթթէֆիգէն իշթիրաք իթմէ-լէրինի թաշթը գարարա ալորըր :

ՄԻԻԹԷՆԵՎ ՎԻՑԷ

Ավագաթ Գօլթիւնըն վուգուա-թընտան տօլայը Սթանպուլտա ա-րանմագտա օլան իքի էրմէնի գօ-միթէ ազալարը Լօնտոյա ֆիրար իթմիշլէր տիր :

Թիւրք հիւքիւմէթինին՝ էհալի իւզէրինէ հէնի վէրկիլէր զամը իլէ սիլահ իշթիրա իտէճէկինէ տաիր էլշիլէրին նօթաւընա ճէվապէն վէր-տիկի իգահաթ էլշիլէրին խօշնու-տիլէթսիլիկի մուճիպ օլմուշ օլ-տըրընտան, զայը ճէպրի վէ եա-խօտ իտէն միսիլու վէրկիլէր թօր-լամապ թէտպիրինին իճրա օլունա-յաճաղը զանն օլունըյօր :

Էրմէնիլէրին իսթիլալ չըգարա-ճաղընա տաիր կէլմէքտէ օլան շայէալար էհալինին զիհնին իս-լալ իթմէքտէ իսէլէր տէ, ընամի տաիրէլէրտէ էրմէնի գօմիթէլէրին գուվմէթի պիր իսթիլալ չըգա-րապիլէճէքլէրինէ իւմիտ օլունմայօր :

Ֆրանսանըն վիւքէլա ընդլէրինի թէքլիֆի իւզէրինէ մէյտանտան մէճ-լիսի Նոյնմ : 3 իճթիմաւընտա էր-մէնի մէսէլէսի հազըրէթտա միւգա-քէրէ իտէճէկինի թաշթը գարարա ալմըշ տըր : Եպիսկոպոս տիւլաթ վէ Գօնթ. ալ Մէօն՝ Էրմէնիլէրին գըրկընը հազըրէթտա Ֆրանսա հիւ-քիւմէթի նէ՝ կէօնա թէտպիրլէրէ սիւլուք իթմիշ վէ իտէճէկինէ տաիր սիվալար իտուպ իգահաթ իսթէ-յէճէքլէր տիր :

Ինկիլթէրանըն հարալիյէ նաղըրը պիր նութօ իրաւ իտուպ, Էրմէնի մէսէլէսինտէ Գրալիյա հիւքիւմէ-թինին միւսթագիլէն ամէլիյաթտա պուլունմամաւը իշլէն պէյանը էֆ-քեար իթմիշ վէ օ կիպի պիր հի-տապըլ թէտպիրին վէլիսի նէթի-ճէլէր հուսուլա կէթիլէճէկինի, հանի ումում մուհարէպէ ալըլա-ճաղըն վէ ինկիլթէրանըն հա-պիլէ պիւտմէսինէ միլեօնլար զամթ օլունմաւըն իգթիլաւըն վէ էօլ-քէտէ իւրտմէթի աքէրիլէնին մէճալարի օլմաւը լազըմ կէլէճէկինի պատթ իթմիշ տիր : վէ Էրմէնի մէսէլէսինին հալը իշլէն էլօրօա տէվլէթլէրինին միւթթէֆիգէն պիր նէթիճէ հուսուլա կէթիլէճէքլէ-րինէ ինկիլթէրա հիւքիւմէթինին էմիրիյէթի պուլընտըրըն տախի իլաւմէթէն պէյան իթմիշ տիր :

Ֆիկարոնըն Սթանպուլ մուխալի-րինտէն ալորըր մալիւմաթա կէօ-րէ, Սուլթանըն գապուլ իթմիշ օլորըր վէ եազընէն պա իրաւտէ մէվգիի իճրա լազ օլունաճաղ իլաւաթ պէր վէճհի աթի տըր :

1. վիւքէլա մէճլիսի հէնիտէն թէշքիլ օլունաճաղ տըր :

2. Խարիճիլէ, նաֆիլէ, զրաւաթ վէ մալիյէ նաղըրլարը խըրիսթի-յանլարտան օլուպ, պուլընըն իւ-շիւ թիւրքիա թէպաաթը օլաճաղ վէ տէօրտիւնճիսիւ՝ թիւրքիանըն մալիյէսինի թէրթիպ ու թէշքիլ իթմէք վաղիֆէսի իլէ միւքէլլէֆ օլուպ էվրօրալը օլաճաղ տըր : Պուլնու հա պիր Ֆըրանսըլ վէ հախօտ պիր Աւստրիալը օլաճաղը սէօլլէնմէքտէ տիր :

3. Պիւթիւն մէմալիքտէ Ժան-տարմալար խըրիսթիյան վէ իլաւմ լարտան միւթէշէքիլ օլուպ, պուլն-լարըն աւտիտ մահէլինճէ իլաւմ վէ խըրիսթիյան էհալինին նիւ-ֆիւսճէ քէսրէթինէ միւսթէնիտ օ-լաճաղ տըր :

4. Էհալինին էքսէրիլէթի իս-լամ օլան վիւլայէթլէրտէ վալիլէր իլաւմ օլուպ, մուսալիլէր խըրիս-թիյան օլաճաղ տըր վէ էքսէրի-յէթի խըրիսթիյան օլան վիւլա-

յէթլէրին վալիլէրի խըրիսթիյան օլուպ մուսալիլէրի իլաւմ օլաճաղ-լար տըր :

5. Մէմալիքին հէր վիւլայէթլէ-րինտէ խըրիսթիյան վէ իլաւմ ա-զալարտան միւքէքէպ մէճլիսի ումումիլէ թէշքիլ օլունուպ, սէ-նէտէ 40 կիւն ազալը իճթիմա ի-տէճէքլէր տիր : Պու մէճլիպէրին գարարլարը շուրաի տէվլէթին թաւ-տիգ ու թէճվիլինէ իհալէ օլունա-ճաղ տըր :

6. Մալապաթըն թէֆթիլի (գը-րաքնուլթիւն) լազըլ օլունաճաղ տըր : Եհնի պիր մալապաթ նիվալմա-մէնի թէրթիպ օլունաճաղ վէ կա-զէթալար անա միւթապաթ ի-տէճէքլէր տիր :

Կէլէն հաֆթա Սթանպուլտա վուգուա կէլէն հէյէճանըն սէպէպ-լէրինի Պէրլիլէր թալիպալաք կա-զէթաւընըն Սթանպուլ մուխալի-պէրվէճհը աթի կէօլթէրմիշ տիր : Իգմիրտէ իսթիլալ վուգուա պուլ-մուշ տէյու Սթանպուլտա կէօնա-կէօն հապաթիլէր կէլմէքտէ իտի-լէր : Պատէհու Բուս տօնանմաւը-նըն Գալապտան 2 սաթթ մէսա-ֆէտէ իրազ պուլընտըրըն վէ տաղիգէ պէ տաղիգէ պուլազտան իշլէր կիրէճէկինէ տաիր չըգա-ն խապէրլէր էհալինին իսթիլա-թընը իլալ իթմիշ : օլ սըրտա ազալազտան 24 քէրէ թօփ սէպէրի իշիտիլտի : պուլնու սէպէպի նէ օլունուպ անլալըմաւը, զիրա պա-ղըլարը թէշլէքտէ պուլունան պիր սէֆիլէնին իմաւա իշլէն թօր աթմագտա օլորընը զանն իթ-մէքտէ իտիլէր, վէ պալըլարընա Ալմանիա գարազօլ կէմիսինին ա-թէշ թալիմի իթմէքտէ պուլընտը-ղընը սէօլլէրլէրտի : Պու հէյէճան-աւ էվրօրալըն թիւրք մահալլէ-լէրինի թօրա թուլթաճաղ զաննը իլէ, պիր չօգ թիւրք գաւընլար էվրօրալըն էվլէրինէ սըղըն-տըլար :

Սթանպուլ իշլէրիսինտէ գարըլը-լըզ հուսուլա կէլմէթի իսէ տէ, է-հալի զիյաւտէսիլէ էնտիշնաք օլաւ :

Պիր գալ կիւնտէն պէրու Էրմէնի գօմիթէսի թարափընտան զէնկիլն Էրմէնիլէրէ վէ ընամի տաիրէլէրէ թէհտիտամիգ մէքթուպար տա-ղըլմագտա տըր : Պիր չօգ էրմէ-նիլէր տէրտէսթ օլընտըլար :

Մ. Մինաս Չէրաղըն կիլլի սու-րէթտէ Սթանպուլա կիրմիշ օլորը-նա տաիր Պապը Զապիլիյէ գանա-աթ հասըլ իթմիշ օլորընտան, անը սըզը սըզըյա արամագտա տըր :

Քէզա մէքէր կազէթանըն մուխալիլինին պէյանըն կէօրէ՝ Արիկ էֆէնտինին ճէնաղէսինին տէֆնի սապահլալըն կիլլիճէ իճրա օլունմըշ տէյու շայէալար չըգմըշ իսէ տէ, մէվաւգ մէնապալարտան ալորըր հապաթիւ՝ Արիկ էֆէն-տինին հապաթանտէ պէրհայաթ օլորընը վէ աթիլը շահանէլէ նաիլ օլաճաղընա իւմալար պուլընտըր թաւտիգ իթմիշ տիր :

ՊՈՒ ԿԻՒՆՔԻ

ԹԷԼԷԿՐԱՖԻ

Պէլլիսա 2 նոյնմը

Գրալ պուրալա վաւըլ օլտու վիւքէլա վէ հիւքիւմէթ մէմուրլարը անը գարըլաւար :

Սթանպուլ 2 նոյնմ :

Էլշիլէրին թալէպի միւճիպ, Կի-րիտտէ Ժանտարմա թէշքիլի իշլէն թէրթիպ օլունան գօմիսիօնա Պապը Ալի իքի միւրալայ ազա ինթիխապ իթմիշ :

Թիւճարէթ նէպարէթի թէֆթիլի տաիրէսի ազալարընտան Գօլթա-քի էֆէնտի կիրիտ մահէլէլէ-րինի հէնիտէն թէշքիլ իթմէք վա-ղիֆէսի իլէ միւքէլլէֆ օլան գօ-միսիօնա ազա ինթիխապ օլընտը :

Էլշիլէր տախի մահէլին գօնսօ-լօլարընը ազա թալին իթմիլէր :

Սթանպուլ 2 նոյնմ :

Երլորը սէրայընըն իճալար իւ-զէրինէ Արթին լաշա վէ շուրաի տէվլէթ ազալը Նուրեման էֆէնտի հէնի պիր լաթիլէր ինթիխապընա մուվաֆֆաթաթ կէօլթէրմիշ : Եազընէն ինթիխապ իճրա օլունա-ճաղ տըր :

Պիր մուլթիլի գօմիսիօն մա-րիֆէթ իլլէ լաթիլէր ինթիխապընա տաիր Պապը Ալլինին մալթուպը օլան պաղը մահիմ թէրթիպաթ իճրա օլորգտան սոնրա ինթիխապ վուգուա պուլաճաղ վէ հէնի լաթ-լիգ Սահմանադրութիւն իւզէրինէ էէմին իտէճէք տիր :

Ասաքիլ վէ զապիլիլէրէ տա-իր ինթիխապընա պիր չօգ թէ-տապիր իթթիֆադ օլունմըշ տըր : Բէք չօղլարըն տէրտէսթիլէ թէվ-գիֆ իտիլմէսի տէվաթ իթմէքտէ տիր :

ԶԱՄԻՐԷ ԲԻՍԱՍԱՐ

Վաւըն 23 հոկտեմբըր

Պուրալայ

Վահօն, 57-59, 50 լիպր. հէքթօլ. 9, 90-10, 35 ֆրանք Արապա. 57-64 լիպրա, հէքթօլթր 10-10, 60 ֆրանք

Արքա

44-46 լիպրա, հէքթօլթ. 5-5, 50

Յաւաղըն

100 օգ. 22-28 ֆր. (մալա կէօրէ) Նաբօլէն 20, 40 ֆո. հիսապը իլէ կիւնտէ 40-50 վահօն վէ 2-300 արապա պուլտայ, 30-40 արապա արապ վէ 8-10 արապա ֆաուու-լիա ինմէքտէ տիր :

ՃԱՅԱՐԱՆ «ԱՐԱԳԱԾ»

Մուշալլա, Արաքսաւ սրճարանին դէմ, քիշ 882.

Մաքրութիւն, արեւելեան և եւ-րոպական կերակուրներու համեղու-թիւն, ածնութիւն, կանոնաւորու-թիւն, և ամէն ինչ որ յատուկ է լաւագոյն ճաշարանի մը, պիտի գտնեն արգոյ յաճախորդները :

Ամէն մարդ փորձով կրնայ հա-մոզուիլ :

Կանխիկ վճարող բաժանորդնե-րու համար մասնաւոր զեղը կը լինի :

ՎԱՐՁՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Որ կը գտնուի Չորրորդ թաղի Պէնկոպէա պողոտային և Երրորդ Լիւիս փողոցին մէջտեղի անկիւնը : Վարձել փափաքող բանակցու-թեան համար պարտին գիմը Տիար Սթամօ թարազիլին տունը, Չոր-րորդ թաղ, թիւ 119 :